

СТАН ЕКОСИСТЕМИ ГРИШКОВОГО ЛІСУ М. ПОЛТАВИ

Даниленко Н.В.

Комунальний заклад «Полтавська гімназія №32
Полтавської міської ради Полтавської області»

Для комплексної оцінки стану екосистеми лісу доцільною є оцінка видового багатства флори фітоценозу та життєві стани окремих його компонентів. Період вегетації більшості судинних рослин флори України припадає на кінець весни та літо, тому саме цим рослинам приділяється основна увага дослідників. У наслідок такої ситуації відомості щодо поширення, еколого-ценотичних особливостей, стану та структури популяцій інших рослин, зокрема весняних ефемероїдів, залишаються фрагментарними.

Для комплексної оцінки стану лісу з метою збереження чи відновлення його функціональності і вичленення основних факторів, які на нього впливають в сучасних умовах, доцільною є оцінка видової належності, видової вирівняності, видового багатства флори фітоценозу та життєвий стани окремих його компонентів. Тому велике значення на шляху удосконалення системи ведення лісового господарства є розробка методології проведення суцільної інвентаризації лісів, що сприятиме оптимізації використання територій і об'єктів природно-заповідного фонду

Основна площа Гришкового лісу зайнята широколистяним лісом із типовою структурою та видовим складом. Домінують угруповання кленово-липово-дубового лісу бруслиново-зірочникового зі значною участю ясена звичайного у деревостані. Перший ярус формують дуб звичайний (*Quercus robur*), ясен звичайний (*Fraxinus excelsior*), липа серцелиста (*Tilia cordata*), клен остролистий (*Acer argutum*); другий – в'яз гладенький (*Ulmus pedunculata*), клен польовий (*Acer campestre*), груша дика (*Pyrus pyraeaster*), подекуди береза поникла (*Betula pendula*).

Підлісок утворюють бруслина європейська (*Euonymus europaeus*), жостір проносний (*Rhamnus cathartica*), різні види глоду (*Crataegus*), зрідка трапляються ліщина звичайна (*Corylus avellana*), бузина чорна (*Sambucus nigra*). Терен (*Prunus spinosa*) утворює суцільні смуги заростей на узліссі.

Трав'янистий ярус має на багатьох ділянках трансформований характер як наслідок значної неврегульованої рекреації. Однак, у цілому флористичний склад і структура лісу на даний час добре

збережена і виявлена. Трав'янистий ярус представлений зірочником ланцетовидним, на вологіших місцях, особливо ближче до тальвегу яру – яглицею звичайною, на добре освітлених схилових місцевостях – тонконогом дібровним. Основне флористичне ядро є типовим. Його формують осока волосиста, що подекуди утворює незначні за площею куртини, переліска багаторічна, купина багатоквіткова, копитняк європейський, медунка темна, фіалка дивна, чина весняна, дзвоники персиколісті та ін. Значною є участь рослин – лісових нітрофілів: глухої кропиви пурпурової, кропиви дводомної, кінського часнику черешчатого, гравілату міського, лопуха дібровного, підмаренника прирічкового, лактука та ін. На узліссях та галявинах зростають звіробій лікарський, материнка звичайна, деревій майжезвичайний та інші узлісні й деякі лучно-степові види.

Навесні трав'янистий покрив лісу представлений синюзіями ранньовесняних ефемероїдів, домінантами яких є проліска сибірська (регіонально рідкісний вид), ряст ущільнений, пшінка весняна, анемона жовтецева з участю інших весняноквітучих рослин.

Надґрунтовий покрив утворюють мохи, гриби. На корі дерев виявлені епіфітні лишайники, водорості, мохи.

Посередині масиву Гришкового лісу сформоване незначне за площею болото, на якому відмічені монодомінантні угруповання рогозу широколистого, на більш обводнених місцях із участю очерету звичайного. По периферії болота збільшується кількість типових гігрофільних видів: дягелю лікарського, осоки загостреної, осоки несправжньоосмикавцевої, череди трироздільної, вовконігу європейського, пасльону солодко-гіркового, сідачу конопляного, кропиви жабрієлистої, тонконогу болотного, живокосту лікарського, ще на більш сухішому – розхідника звичайного, сухо вершок звичайних, жовтецю повзучого, бугили лісової, хмелю звичайного. Зустрічаються поодинокі (або групи) дерев верби білої (*Salix alba*) та кущистої верби ламкої (*Salix fragilis*) та ін.

Унікальним явищем, що складає значний нозологічний та науковий інтерес є місцезростання на території масиву двох видів рослин, занесених до Червоної книги України: цибуля ведмежої (*Alium ursinum*) та тюльпану дібровного (*Tulipa quercetorum*)

Це унікальне явище, що в межах Полтави зберігся масив вікової широколистяної діброви. Є типові види флористичного ядра. За цим показником типовості Гришкин ліс – дуже цікавий і цінний екологічний об'єкт.

Ми досліджували різні ділянки. Весняна флора першої ділянки представлена спочатку гусячою цибулькою, потім з'являються ряст

порожнистий, конвалія звичайна, купина багатоквіткова, півники борові, фіалка запашна і дворічна, вероніка весняна, осока волосиста та різні види злаків. Рослинність другої ділянки представлена широколистяним лісом і з заболоченими ділянками. Весняна флора тут дуже цікава. Спочатку з'являються проліска сибірська, ряст порожнистий і ущільнений, ряст Маршалла, медунка темна, пшінка весняна, зірочки жовті, анемона жовтецева, калюжниця болотна, різні види осок, жеруха, купина багатоквіткова, вороняче око чотирилисте, зірочник лісовий, конвалія звичайна, копитняк європейський, чина весняна, фіалка запашна, пролісник багаторічний, тюльпан дібровний.

Отже, весняна флора Гришкового лісу представлена багатьма видами рослин – ефемероїдів, які є рідкісними і потребують охорони в першу чергу. Причинами цього є пряме їх винищення та порушення природних екотопів.

Чисельність природних популяцій багатьох ефемероїдів Полтавщини за останні роки зменшилась внаслідок масового винищення під час квітання. На відміну від інших квітучих рослин ефемероїди мають своєрідні біологічні цикли розвитку.